

DOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2021.48>

УДК 37.0:001.895

ІРИНА ВАКУЛОВА

Український гуманітарний інститут,

м. Буча, Україна

i.vakulova.asp@kubg.edu.ua, ORCID iD 0000-0002-7123-5646

ПЕДАГОГІЧНА ІННОВАТИКА ЯК ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ТА ЗАРУБІЖНИХ УЧЕНИХ

Процеси світової глобалізації вносять суттєві корективи в сучасну систему освіти. Разом з тим, модернізація освітньої галузі сприяє появі нової термінології і вимагає осмислення інноваційних процесів у педагогічній теорії. Тому, згідно з метою даного дослідження, у статті визначено сутність дефініції «педагогічна інноватика» у доробках вітчизняних і зарубіжних вчених, виявлено загальне та специфічне у міркуваннях дослідників щодо цього феномену. Зокрема, встановлено актуальність визначення поняття «педагогічна інноватика» й динамічність утворення даної дефініції; визначено процесуальність і особистісний чинник педагогічної інноватики та її цінність як неодмінної складової педагогічного та суспільного розвитку; зазначені сфера дослідження педагогічної інноватики та її першочергові завдання як науки. Крім того, названі передумови інноваційного процесу в Україні та необхідність впровадження освітніх інновацій в світовій практиці. Доведено, що педагогічна інноватика, як важливий засіб досягнення нового рівня освіти, здійснюючи безпосередній вплив на всіх учасників інноваційного процесу, слугує теоретичним фундаментом для ефективних змін освітньої системи в цілому.

Ключові слова: інноватика, інноваційний процес, інноваційність, педагогічна інноватика, педагогічні новації.

© Вакулова Ірина, 2021

Вступ. Глобалізаційні процеси, які набирають обертів в умовах сучасного світу, потребують змін в усіх галузях людського життя. Без сумніву, однією з ключових сфер, яка впливає на всі сторони життєдіяльності людини і зазнає активної реформації, стає освіта. В свою чергу, формула «Нові часи – нові діти – нова школа» висуває вимоги не

тільки до системи освіти та освітнього процесу, але й до самого вчителя, який виконує різні соціально-професійні ролі – агента змін, тьютора, фасилітатора, модератора, коуча, ментора, наставника тощо. Саме тому однією з головних особливостей світобачення сучасного фахівця стає «*тотальна інноваційність*», яка розглядається вітчизняними та зарубіжними вченими як домінуючий напрям розвитку людини сьогодення. Проте, зміна освітньої парадигми та модернізація освіти сприяє виникненню нової термінології і потребує осмислення в педагогічній теорії інноваційних процесів. У тому числі, для більш адекватного і повного розуміння проблем інноватизації освіти стає необхідним дослідження сутності основних дефініцій та установлення зв'язку між ними. Згідно з цим, набуває актуальності проблема теоретичного осмислення поняття «педагогічна інноватика», що, крім іншого, дозволить в подальшому визначити стратегічні шляхи створення освітньо-педагогічних засад підготовки майбутніх вчителів до активної інноваційної діяльності в сучасному освітньому інноваційному середовищі.

Адже, на розвиток інноваційної домінанти у системі сучасної освіти наголошується у нормативних документах: законах України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), «Про інноваційну діяльність» зі змінами (2012), Концепції «Нова українська школа» (2016), Положенні "Про порядок здійснення інноваційної діяльності в системі освіти України" та інших. Зокрема, в законі України «Про вищу освіту» зроблено акцент на забезпеченні «органічного поєднання в навчальному процесі освітньої, наукової та *інноваційної* діяльності», в законі «Про освіту» *інноваційна* діяльність закладів вищої освіти визнається беззаперечною складовою їхньої освітньої діяльності. А ключовими завданнями освіти у XXI столітті названі розвиток наукової та *інноваційної* діяльності в освіті, формування

мислення, орієнтованого на майбутнє та підвищення якості освіти на *інноваційній* основі.

Разом з тим, питання проблематики педагогічної інноватики піднімали в своїх працях як вітчизняні науковці (І. Богданова, А. Бойко, Л. Даниленко, К. Дермельова, І. Дичківська, О. Дубасенюк, Л. Козак, В. Кремень, С. Курбатов, О. Огієнко, О. Попова, І. Підласий, П. Саух, С. Сисоєва, І. Співакова, Л. Хоружа, О. Цюняк, О. Шапран та ін.), так і зарубіжні (Р. Глаттер, В. Загвязинський, Л. Кисельова, М. Кларін, Ф. Кумбс, В. Лазарев, Б. Мандель, А. Ніколлз, Г. Нугуманова, Л. Подимова, С. Поляков, М. Поташник, А. Пригожин, К. Роджерс, Г. Сілвер, В. Сластьонін, А. Хуторської, І. Циркун, Р. Шарма, Н. Юсуфбекова, С. Якобс та інші).

З огляду на зазначене вище, метою статті є визначення сутності дефініції «педагогічна інноватика» у доробках вітчизняних і зарубіжних вчених, виявлення загального і специфічного у міркуваннях дослідників щодо цього феномену.

Застосовано наступні *методи* дослідження: теоретичні - системно-аналітичний, порівняльний аналіз філософської, психолого-педагогічної, наукової літератури, нормативно-правових документів, інтернет-ресурсів; синтез, систематизація та узагальнення тощо. Методологічною базою дослідження є загальнонаукові та теоретичні положення психології, філософії, педагогіки, єдності теорії і практики; системного підходу як методологічного способу пізнання педагогічних процесів і фактів, діалектичний метод пізнання.

Виклад основного матеріалу.

Головною тенденцією розвитку постіндустріального суспільства визначають *інноваційність* як необхідну складову відбудови новочасного освітнього простору. За словами українського вченого, доктора філософських наук, академіка НАН України В. Кременя, «світ вступив в

інноваційний тип прогресу», і, як наслідок, найбільш цінною і затребуваною стає особистість із «інноваційним типом мислення, інноваційною культурою і здатністю до інноваційного типу діяльності» (Кремень, 2021, с.2). Разом з тим, радикальна зміна світоглядних парадигм людства стає причиною суттєвих реформ в системі як національної освіти, так і світової. І хоча, як зауважує В. Кремень, освіта представляє собою досить консервативну сферу буття людини, що, з однієї сторони, захищає її від стихійної нерозумної реформації, а з іншої сторони, заставляє докладати чимало зусиль, щоб корисні та необхідні інновації змогли прокласти собі дорогу, головним *проект*ом сучасної освіти визначають виховання унікальної особистості, «інноваційної людини», індивіда з високим адаптаційним та інноваційним потенціалом, з розвиненим критичним та дивергентним мисленням, спроможного до нестандартних рішень і активного творчого пошуку (Кремень, 2013, с.5,8). Нові виклики XXI століття вимагають оновленої інноваційної педагогіки, здатної переосмислити існуючу освітню практику і теорію та запропонувати оригінальні моделі побудови інноваційного навчання в перспективі безперервної освіти (Amrous, 2018, с.2). Разом з тим, з огляду на результати проведених досліджень впливу використання інноваційних методів викладання на успішність навчання сучасних студентів, представників різних галузей, можна зробити висновок про зростання якості освіти за умови впровадження інновацій в педагогічну діяльність сучасними викладачами (Edeh, 2021, Olelewe, 2021, Pangandaman, 2019, Uskov, 2018). Проте, як стверджує Ендрю Ніколлз, інновації, особливо в освіті, мають бути запланованими та керованими, аби не допустити зниження якості освіти (Nicholls, 1983, с.12).

Все вищезгадане сприяє виникненню потреби в осмисленні інноваційних процесів в освітній системі та появі понятійно-термінологічного апарату новонародженої наукової дисципліни -

педагогічної інноватики, яка за словами Н. Юсуфбекової, «покликана не стільки описувати нововведення в системі освіти, скільки аналізувати, пояснювати їх появу, певною мірою упереджати і навіть передбачати їх народження, допомагаючи їм «прижитися», стати своїми в системі, що не завжди лояльно ставиться до них» (Юсуфбекова, 2010, с. 8).

Поява нової науки в Україні збігається з часом націо- та державо-творення. Становлення Незалежної України відбувалося в складних умовах, супроводжувалося соціально-економічною кризою, що сповільнювало трансформацію в галузях освіти і науки. Український вчений, філософ, професор П. Саух згадує про гострі дискусії того часу між прибічниками негайних змін в системі освіти, які прагнули позбутися застарілого, заполітизованого радянського змісту, та противників реформування, переконаних, що держава отримала у спадок якісну систему освіти, яка не потребує зайвих реформ. Однак, на певному етапі становлення молодій незалежній державі прогресивними українськими вченими та педагогами було запропоновано рішення проблеми: курс на демократизацію та гуманітаризацію освіти, повернення до природодоцільної педагогіки, яку в свій час створив Я. А. Коменський, а пізніше розвивали інші класики педагогіки, такі як Дж. Локк, Й. Песталоцці, А. Дістервег, К. Ушинський, А. Макаренко та ін. (Саух, 2012, с. 18). Разом з тим, «ліками від кризи», показником вдалої боротьби проти педагогічного авторитаризму, репродуктивного характеру навчання, втрати престижу освіти, зникнення мотивації до навчання стають реформи, спрямовані на інноватизацію освітнього процесу.

Однак, посилене зростання новацій в системі освіти змушує вчених детальніше підійти до вивчення базових та похідних понять молоді науки. Зупинимось докладніше на дефініції «педагогічна інноватика», оскільки ясність, конкретність та наукова обґрунтованість термінів необхідна для

якісного планування та успішної реалізації освітнього інноваційного процесу.

Уперше в пострадянському просторі термін «інноватика», що в перекладі з латинської (*лат. innovatio*) означає оновлення, зміна, було вжито наприкінці 80-х років ХХ ст. в науковій школі професора Санкт-Петербурзького державного технічного університету В. Г. Колосова з «метою визначення напрямку наукової діяльності з розробки і розвитку теоретичних засад наукової методології і методів прогнозування створення інновацій, а також методів планування, організації інноваційної діяльності та реалізації нововведень» (Краснокутська, 2003, с. 8). З іншої сторони, методологічно обґрунтована інноватика сформувалася «у відповідь на вимоги промислово розвинених країн у створенні нових галузей знання, спеціальних досліджень, необхідних для більш ефективного вирішення завдань інтенсифікації та прискорення виробництва» (Кремень, 2008, с. 20). Загалом же інноватику характеризують як новий напрям у філософсько-економічній думці, народжений потребою вивчення інновацій (Ільїн, 2008, с. 98). Разом з тим, на початку 70-их років в педагогічних роботах польських, угорських, югославських викладачів з'явилося словосполучення «педагогічна інноватика». Зокрема, вважається, що цей вираз в педагогічну практику вводить польський вчений Збігнев Петрасиньський. Наукові розвідки з визначення сутності «педагогічної інноватики» дали можливість встановити, що це питання висвітлене в працях багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, проте, багатогранність та складність феномену дефініції «педагогічна інноватика» породжує плюралізм думок щодо його суті (Таблиця 1).

Таблиця 1: Ключові визначення поняття «педагогічна інноватика»

Визначення терміну вітчизняними вченими	Визначення терміну зарубіжними вченими
---	--

<p>«Педагогічна інноватика – вчення про створення педагогічних нововведень, їхню оцінку та освоєння педагогічним співтовариством і використання та застосування на практиці» (Огієнко, 2016, с. 72); «нова галузь педагогічного знання...» (Дичківська, 2004, с. 16,7); «нова система педагогічних знань» (Козак, 2016, с.34); «складова загальної інноватики, спеціальна наукова дисципліна, що розкриває загальні засади теорії педагогічних інноваційних процесів». (Цюняк, 2019, с.175, 15)</p>	<p>«Педагогічна інноватика – вчення про створення педагогічних нововведень, їх оцінки, освоєння педагогічною спільнотою та впровадження в практику» (Юсуфбекова, 2010, с.9); «вчення, яке інтегрує та об'єднує дослідження про створення педагогічних нововведень, про освоєння цих нововведень педагогічною спільнотою і про їх впровадження в освітню практику» (Полякова, 2007, с.12)</p>
<p>«Педагогічна інноватика може трактуватися як цілеспрямовані зміни в педагогічній системі, у результаті яких вона переходить із одного стану в інший» (Бойко, 2011, с. 8); «галузь наукового знання про нововведення, організацію інноваційну діяльність педагогів й управління інноваційними процесами, що забезпечує трансформацію нових знань і практичного педагогічного досвіду в галузі освіти» (Попова, 2009, с. 12); «...забезпечує інноваційний педагогічний процес і підготовку молоді до інноваційного, відповідного часові, способу життя» (Бойко, 2010, с. 19);</p>	<p>«Педагогічна інноватика спрямована на вирішення завдання пошуку і здійснення таких змін (в освіті), які приведуть до підвищення її якості та / або наближення до досягнення нових актуальних для особистості і суспільства цілей» (Мандель, 2017, с.60); «Педагогічна інноватика – галузь педагогічної науки, що вивчає процес оновлення педагогічної діяльності, його принципи, закономірності, методи та засоби» (Попова, 2008, с.2)</p>
<p>«Педагогічна інноватика – сфера науки, яка вивчає процеси розвитку навчальних закладів, що пов'язані зі створенням нової практики освіти» (Дермельова, 2014, с. 463); «сфера науки, яка вивчає нові технології, процеси розвитку школи, нову практику освіти та виховання» (Якса, 2005, с.124)</p>	<p>«Педагогічна інноватика –... особлива сфера наукового знання, що вивчає процеси розвитку школи, пов'язані зі створенням нової освітньої практики» (Стенякова, 2013, с.98); «частина загальної інноватики ...вивчає процеси розвитку практики освіти з допомогою впровадження до неї якихось компонентів, яких раніше не було, або заміни вже існуючих більш досконалішими» (Лазарев, 2004, с.13)</p>
<p>«Педагогічна інноватика – наука про систему оновлених взаємовідносин між учасниками</p>	<p>«Педагогічна інноватика – наука, що вивчає природу, закономірності виникнення та</p>

<p>педагогічного процесу» (Даниленко, 2006, с.1); ««виявляє глибинні процеси створення, освоєння і застосування нового в освіті, яким притаманні особливості, пов'язані з учасниками цього процесу, суб'єктами розвивальної взаємодії» (Козак, 2014, с.78)</p>	<p>розвитку педагогічних інновацій відносно суб'єктів освіти, а також забезпечує зв'язок педагогічних традицій з проєктуванням майбутньої освіти» (Хуторської, 2019, с.119)</p>
<p>«Педагогічна інноватика в широкому розумінні, розглядається як новий міждисциплінарний науковий напрям, що вивчає актуально значущі явища і факти у взаємозв'язку з філософськими, психологічними, соціальними, кібернетичними та педагогічними підходами з метою усвідомлення унікальних особливостей освітнього простору та встановлення універсальних законів і закономірностей, у вузькому, - це галузь досліджень спрямованих на освоєння інноваційних процесів у освіті» (Богданова, 2003, с. 34-35)</p>	<p>«Педагогічна інноватика – нова навчальна дисципліна, яка об'єднує одиниці емпіричного матеріалу, системи понять, педагогічні приписи і процедури інноваційно-педагогічної діяльності, моделі, що репрезентують загальні і окремі ситуації підвищення ефективності навчання, інноваційні проблеми і ціннісні орієнтири інноваційно-педагогічної діяльності, інноваційно-культурний фонд, стратегії рішення інноваційних проблем тощо.» (Цыркун, 2001, с. 9)</p>

Необхідно зазначити, що одне з перших термінологічних визначень даного поняття, на яке пізніше будуть спиратися більшість вчених пострадянського простору, ще в 1991 році дає російська дослідниця Н. Юсуфбекова в своїй монографії «Загальні основи педагогічної інноватики». Зазначимо два важливі аспекти в її тлумаченні. По-перше, вчена, вказуючи на основні етапи інноваційного процесу: створення, оцінку, освоєння та впровадження інновацій, наголошує на його багатокomпонентності, послідовності і завершеності. А, по-друге, дослідниця визначає певну спільноту, яка досліджуватиме, опановуватиме та впроваджуватиме нововведення, адже, як стверджують науковці і доводить практика, подальшу долю новацій здебільшого вирішує ставлення до них безпосередньо вчителів-практиків, які виступають реальним рушієм інноваційних процесів в освітній галузі (Юсуфбекова, 2010, с. 9). Аналогічно, на процесуальну сутність педагогічної інноватики наголошують і ряд наступних вчених: С. Поляков, О. Огієнко,

І. Дичківська, О. Цюняк, Л. Козак, Б. Мандель, які визначають педагогічну інноватику наукою (або вченням), що займається дослідженням інноваційних освітніх процесів.

Проте, деякі науковці «процесуальність» педагогічної інноватики вбачають в здійсненні обов'язкових, і, що важливо, запланованих та керованих змін в педагогічній системі, а саме, в переході освітньої системи із одного стану в інший, зокрема в оновленні теорії та практики освіти. При цьому, метою змін дослідники зазначають підвищення якості освіти та відповідність актуальним викликам сучасності (А. Бойко, Б. Мандель, І. Попова, О. Попова). Крім того, українська дослідниця А. Бойко стверджує, що педагогічна інноватика як наука має не лише теоретично забезпечувати та удосконалювати інноваційний педагогічний процес, а й, що досить важливо, сприяти успішній підготовці молоді до майбутньої інноваційної діяльності.

Разом з тим, К. Дермельова, Н. Якса та Н. Стенякова характеризують педагогічну інноватику як науку, яка досліджує процеси розвитку закладів освіти, що так само включає в себе появу нової освітньої і виховної практики. Аналогічно, про дослідження процесів розвитку практики освіти, пов'язаних із вдосконаленням вже існуючих компонентів або впровадженням нових, пише у своїй роботі і російський вчений В. Лазарев. Крім того, українська дослідниця І. Богданова головною метою нового наукового напрямку визначає усвідомлення унікальності такого педагогічного феномену як освітній простір і необхідність встановлення універсальних об'єктивних законів або закономірностей.

Важливість особистісного чинника, подібно до Н. Юсуфбекової, підкреслюють російський вчений А. Хуторської та українські дослідниці Л. Даниленко та Л. Козак, виокремлюючи певну систему оновлених взаємовідносин, що виникає між суб'єктами освітнього процесу під час інноваційної діяльності. Крім того, А. Хуторської характеризує

педагогічну інноватику як науку, яка не лише займається дослідженням сутності інновацій і законів їх розвитку, а й забезпечує зв'язок між педагогічними надбаннями минулого з майбутніми проєктами освіти. Таким чином, на думку вченого, новонароджена наука виконує функцію сполучної ланки між епохами.

Як про нову навчальну дисципліну у вищій школі, що синтезує теоретичні та емпіричні засади педагогічної інноватики, пишуть білоруський вчений І. Циркун та ряд українських дослідниць, визначаючи дану дефініцію в більш вузькому значенні. На думку О. Цюняк, опанування майбутніми фахівцями теоретичних положень інноваційних освітніх методів та прийомів сприяє активному впровадженню сучасних технологій навчання у практику Нової української школи. Продовжує думку українська вчена Л. Козак, яка стверджує, що кожен «сучасний викладач, прагнучи відповідати вимогам сьогодення, повинен усвідомити необхідність знань теорії та методології педагогічної інноватики» (Козак, 2014, с.75).

Під словосполученням «педагогічна інноватика» вчені здебільшого розуміють галузь, напрям чи сферу науки (І. Богданова, Л. Даниленко, А. Бойко, А. Хуторської, І. Попова, Н. Якса, К. Дермельова), спеціальну галузь наукового знання (О. Попова, І. Дичківська, О. Дубасенюк, Н. Стенякова), або вчення про нововведення (О. Цюняк, І. Дичківська, О. Огієнко, Н. Юсуфбекова, С. Поляков). Щодо місця педагогічної інноватики в системі загальнонаукового і психолого-педагогічного знання, то варто зазначити, що О. Цюняк та В. Лазарев визначають педагогічну інноватику як складову *загальної інноватики*, а І. Попова, І. Дичківська – як галузь *педагогічної* науки. По суті, це означає, що педагогічна інноватика має методологічно розроблятися паралельно із загальною інноватикою, враховуючи специфічні особливості освітньої сфери. Значний внесок в теоретичний дискурс вносить українська дослідниця І. Богданова, яка

підкреслює *міждисциплінарність* педагогічної інноватики. Як стверджують науковці, різні спеціальні науки, зберігаючи свою самобутність і незалежність інтегрують, об'єднуючись «навколо методів дослідження проблем інновацій та інноваційної діяльності», що дає значний високоефективний результат.

Узагальнюючи наукові погляди на сутність педагогічної інноватики можна констатувати, що сферою дослідження педагогічної інноватики є: закони та закономірності всіх аспектів освітнього інноваційного процесу; механізми управління змінами станів освіти та зв'язок між минулим набутих педагогічним досвідом та проєктуванням майбутніх освітніх інноваційних процесів; реорганізація навчально-виховного процесу зокрема і вплив на розвиток освітньої системи загалом; процес оновлення взаємовідносин суб'єктів освіти під час інноваційної співпраці; підготовка молодих людей до майбутньої активної інноваційної діяльності тощо.

Здійснений аналіз дає змогу дійти висновку, що педагогічна інноватика в широкому значенні, це – новітній напрям у філософсько-педагогічній думці, що виникає як відповідь на потребу в реформуванні освітньої системи; у більш вузькому розумінні, – це міждисциплінарна наукова галузь, яка має власний методологічний і понятійно-термінологічний апарат, та виступає дієвим засобом аналізу, обґрунтування та проєктування модернізації освіти. Безперечно, головними завданнями педагогічної інноватики як науки є:

- Виявлення основних тенденцій, перспектив, протиріч, законів розвитку, методів та прийомів пізнання інноваційних процесів в освітній системі;
- дослідження всіх етапів освітніх інноваційних процесів та розробка методів управління ними; аналіз співіснування традицій та інновацій і їх співвідношення;

- підготовка практичних правил створення оптимальних умов для освоєння та впровадження інновацій в практику з метою оновлення та удосконалення освітньої системи;
- дослідження сприймання інновацій суб'єктами освіти та їх адаптація до нововведень, формування готовності майбутніх викладачів до активної інноваційної діяльності, мотивування вчителів-практиків, методи подолання антиінноваційних бар'єрів, розвиток інноваційного потенціалу майбутніх вчителів тощо.

Ефективно вирішити останнє завдання безпосередньо сприяє «Педагогічна інноватика» як навчальна дисципліна, що спрямована на формування інноваційної особистості нового формату – педагога-новатора з інноваційним мисленням, розвиненим інноваційним потенціалом, вмотивованим не лише займатися інноваційною діяльністю, а й бути її ініціатором, спроможного визначити доцільність нововведень, професійно і коректно перевірити на практиці будь-яку інноваційну ідею. Так, педагогічна інноватика, здійснюючи безпосередній вплив на всіх учасників інноваційного процесу, слугує теоретичним фундаментом для ефективних змін освітньої системи в цілому.

Наприкінці зазначимо, що ретельного та всебічного наукового дослідження потребує проблема управління освітніми інноваційними процесами, аби запобігти стихійної інноваційної практики, що несе в собі небезпечний потенціал руйнування. Разом з тим, глибокого теоретико-методологічного осмислення вимагає низка наступних проблем: визначення критерій та методів оцінки нового в освіті, обґрунтування і вибір нововведень та їх залежність від характерного освітнього середовища, суб'єктна включеність учасників інноваційного процесу, готовність до інноваційної діяльності та розвиток інноваційного потенціалу майбутніх фахівців тощо.

Висновки. Проведене дослідження дало можливість сформулювати наступні висновки: поняття «педагогічна інноватика», яке ввійшло в коло науковців ще наприкінці минулого століття, є актуальним і динамічним утворенням, що знаходиться в колі зору сучасних вчених. Хоча в деяких випадках думки дослідників щодо даної дефініції мають суттєві розбіжності, в цілому вони дотичні та доповнюють одна одну. Так, можна з упевненістю сказати, що, продуктивно і швидко розвиваючись, педагогічна інноватика, як системоутворювальний компонент суспільного та педагогічного розвитку, є однією з найважливіших теоретичних і практичних складових сучасної науки та освітньої практики. Крім того, молода наука сприяє розумінню природи, закономірностей виникнення і розвитку освітніх інновацій та налагоджує зв'язок між педагогічними традиціями, набутим світовим педагогічним досвідом і проектуванням майбутньої освітньої траєкторії. Разом з тим, переконливим є погляд вчених, стосовно сприяння педагогічної інноватики інтенсивному створенню та впровадженню таких нововведень, які позитивно впливають на ефективність педагогічної діяльності у закладах вищої освіти та мають властивість змінювати й удосконалювати освітню систему загалом. І, нарешті, педагогічна інноватика, як нова нав чальна дисципліна, слугує справжнім інноваційним фундаментом для формування інноваційних фахівців – майбутніх вчителів – агентів змін. Отже, згідно з викликами сьогодення в інноваційному освітньому середовищі народжуються нові терміни, йде накопичення емпіричного досвіду та теоретичних концепцій, формується понятійно-категоріальний апарат новонародженої інноваційної науки, – і все це потребує якісної розробки нової теорії, зокрема оновлених підходів та методів на основі вже існуючих педагогічних систем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Богданова І. М. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Ін-т педагогіки АПН України. Київ, 2003.
- Бойко А. М. Упровадження інновацій – стратегія прискореного розвитку педагогічної практики і теорії. *Постметодика*. 2010. № 2. С. 16–23.
- Бойко, Алла. Упровадження педагогічної інноватики в масову практику виховної діяльності. *Педагогічні науки* : зб. наук. пр. Полтава : ПНПУ, 2011. Вип. 3. С. 5–16.
- Даниленко Л. Наукове підґрунтя інноваційних процесів в освіті. *Педагогічна взаємодія в умовах реформування освіти* / за заг. ред. Г. Є. Гребенюка. Харків : Стиль-Іздат, 2006. С. 86–97
- Дермельова К. О. Інноваційні технології соціального виховання молодших школярів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2014. Вип. 36. С. 463–467.
- Козак Л. В. Педагогічна інноватика у розвитку нових напрямів освіти. *Освітологічний дискурс*. 2014. № 2 (6). С. 74–85.
- Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент: Навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2003. 504 с.
- Кремень, В. Г. Партнерський форум «Освіта України 2021: стратегічні цілі та пріоритетні напрями»: *Доповідь президента НАПН України, 9 лютого 2021 р.*, м. Київ, Україна. Вісник Національної академії педагогічних наук України, 3(1). <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-1-3-1>
- Кремень В. Проект сучасної освіти: інноваційна людина. *Рідна школа*. 2013. № 8/9 (серпень–вересень).
- Лазарев В. С. Педагогическая инноватика: объект, предмет и основные понятия. *Педагогика*. 2004. № 4.

Мандель Б. Р. Инновационные процессы в образовании и педагогическая инноватика: учебное пособие для обучающихся в магистратуре. Москва-Берлин : Директ-Медиа, 2017. 342 с. DOI 10.23681/455509

Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України №344/2013. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text> (дата звернення: 09.09.2021).

Огієнко О. І. Інноваційна діяльність вчителя: термінологічний словник, Київ, 2016. 120 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/705798/1/Словник.pdf> (дата звернення: 09.09.2021).

Поляков С. Д. Педагогическая инноватика: от идеи до практики. Москва : Педагогический поиск, 2007. 167 с.

Попова О. В. Пономарьова Г. Ф., Петриченко Л. О. Основи педагогічної інноватики : навч. посіб. Харків, 2009. 192 с.

Попова И. В. Учебно-методический комплекс дисциплины "Инноватика в высшем профессиональном образовании" / Федер. агентство по образованию, Урал. гос. ун-т им.М. Горького, ИОНЦ "Педагогическая инноватика". Екатеринбург, 2008.

Про вищу освіту : Закон України, чинний, ред. від 01.09.2021. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 09.09.2021).

Про освіту : Закон України, чинний, ред. від 08.08.2021. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 09.09.2021).

Саух П. Ю. Сучасна освіта : портрет без прикрас : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 382 с.

- Стенякова Н. Е. Инновационные процессы в образовании : учебно-метод. пособие для магистров, бакалавров, студентов очного и заочного отделений, слушателей программ дополнительного образования педагогического университета. Пенза : Пензенский гос. ун-т, 2013. 98 с.
- Феномен інновації: освіта, суспільство, культура : монографія / за ред. В. Г. Кременя. Київ : Педагогічна думка. 2008. 472 с.
- Хуторской А. В. Педагогика. Стандарт третьего поколения : учебник для вузов. СПб. : Питер, 2019. 608 с.
- Цыркун И. И. Педагогическая инноватика. Минск : Ротапринт БГПУ им. М. Танка, 2001. 138 с
- Цюняк О. П. Педагогічна інноватика : навчально-метод. посіб. для самостійної роботи студентів. Івано-Франківськ : Кушнір Г. М., 2019. 128 с.
- Юсуфбекова Н. Р. Педагогическая инноватика: возникновение и становление. *Вестник московского городского педагогического университета*. Серия : Педагогика и психология. 2010. № 4 (14).
- Якса Н. В. Педагогічні теорії, системи й технології : курс лекцій/ Житомир. держ. ун-т ім. І.Франка. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2005. 180 с.
- Nicholls A. *Managing Educational Innovations*. IND., 1983.
- Amrous N. Innovative teaching practices for improving student learning in higher education. *Edulearn18: 10-th international conference on education and new learning technologies*. 2018. Book Series EDULEARN Proceedings / Web of Science Categories; Education & Educational Research.
- Edeh, N., Ugwoke, E., Anaele, E. 2021. Effects of Innovative Pedagogies on Academic Achievement and Development of 21st-century Skills of Taxation Students in Colleges of Education. *Innovations in education and teaching international*. ROUTLEDGE JOURNALS, England / Web of

Science Categories; Education & Educational Research.
DOI10.1080/14703297.2021.1919174

- Olelewe, C., Doherty, F., Orji, C. Aneyo, I. (2021). Effects of Innovative Pedagogy Integration in Electrical Installation and Maintenance Works in Enugu and Lagos States Technical Colleges. *INTERNATIONAL JOURNAL OF ELECTRICAL ENGINEERING EDUCATION* / Web of Science Categories Education, Scientific Disciplines Engineering, Electrical & Electronic. DOI10.1177/0020720921997051
- Pangandaman, H., Boloron, R., Lambayong, J., Ergas, M., Raki-in, R., Mai-Alauya, S., Sadang, J., Bangcola, A., Mejia, P., Mukattil, N. (2019). Innovative Classroom Pedagogy in Nursing Education: a Systematic Review. *INTERNATIONAL JOURNAL OF HEALTH MEDICINE AND CURRENT RESEARCH-IJHMCR* / Web of Science Categories; Health Care Sciences & Services. DOI10.22301/IJHMCR.2528-3189.1543
- Uskov, V., Bakken, J. P., Aluri, L., Rachakonda, R., Rayala, N., & Uskova, M. (2018). Smart Pedagogy: Innovative Teaching and Learning Strategies in Engineering Education. *IEEE World Engineering Education Conference (EDUNINE)* / Web of Science Categories; Education, Scientific Disciplines.

REFERENCES

- Boghdanova, I. M. (2003). *Profesijno-pedagoghichna pidgotovka majbutnikh uchyteliv na osnovi zastosuvannja innovacijnykh tekhnologhij* [Professional and pedagogical training of future teachers based on the use of innovative technologies] : [Doctoral dissertation]. Proquest Dissertations and Theses. In-t pedagoghiky APN Ukrajiny. (in Ukrainian)
- Bojko, A. (2010). Uprovadzhennja innovacij – strateghija pryskorenogho rozvytku pedagoghichnoji praktyky i teoriji [Introduction of innovations

- is a strategy of accelerated development of pedagogical practice]. *Postmetodyka*, 2, 16-23. (in Ukrainian)
- Bojko, A. (2011). Uprovadzhennja pedagoghichnoji innovatyky v masovu praktyku vykhovnoji dijalnosti [Introduction of pedagogical innovation in the mass practice of educational activities]. *Pedagoghichni nauky*, 3, 5-16. (in Ukrainian)
- Cjunjak, O. P. (2019). *Pedagoghichna innovatyka* [Pedagogical innovation]. PP Kushnir Gh. M. (in Ukrainian)
- Cyrkun, I. I. (2001). *Pedagogicheskaya innovatika* [Pedagogical innovation]. Rotaprint BGPU im. M. Tanka. (in Ukrainian)
- Danylenko, L. (2006). Naukove pidgruntja innovacijnykh procesiv v osviti [Scientific basis of innovative processes in education]. *Pedagoghichna vzajemodija v umovakh reformuvannja osvity*, 86-97. (in Ukrainian)
- Dermeljova, K. O. (2014). Innovacijni tekhnologhiji socialjnogho vykhovannja molodshykh shkoljariv [Innovative technologies of social education of junior schoolchildren]. *Pedagoghika formuvannja tvorchoji osobystosti u vyshhij i zaghaljnoosvitnij shkolakh*, 36, 463-467. (in Ukrainian)
- Jaksa, N. V. (2005). *Pedagoghichni teoriji, systemy j tekhnologhiji* [Pedagogical theories, systems and technologies]. Vyd-vo ZhDU im. I. Franka. (in Ukrainian)
- Khutorskoj, A. V. (2019). *Pedagoghyka. Standart tretj'egho pokolenyja* [Pedagogy. Third generation standard]. Pyter. (in Russian)
- Kozak, L. V. (2014). Pedagoghichna innovatyka u rozvytku novykh naprjamiv osvity [Pedagogical innovation in the development of new areas of education]. *Osvitologhichnyj dyskurs*, 2(6), 74-85. (in Ukrainian)
- Krasnokutsjka, N. V. (2003). *Innovacijnyj menedgment: Navchalnyi posibnuk*. [Innovation Management: Textbook] KNEU. (in Ukrainian)

- Kremenj, V. Gh. (red.). (2008). *Fenomen innovaciji: osvita, suspiljstvo, kuljtura* [The phenomenon of innovation: education, society, culture]. Pedagoghichna dumka. (in Ukrainian)
- Kremenj, V. (2021). Partnersjkyj forum "Osvita Ukrajiny 2021: strateghichni cili ta prioritetni naprjamy". [Partner Forum "Education in Ukraine 2021: Strategic Goals and Priority Directions] *Dopovidj Prezydenta NAPN Ukrajiny*, <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-1-3-1> (in Ukrainian)
- Kremenj, V. (2013). Proekt suchasnoji osvity: innovacijna ljudyna [Modern education project: an innovative person]. *Ridna shkola*, 8/9. (in Ukrainian)
- Lazarev, V. S. (2004). Pedagoghycheskaja ynnovatyka: obekt, predmet y osnovnyie ponjatyja [Pedagogical innovation: object, subject and basic concepts]. *Pedagoghyka*, 4. (in Russian)
- Mandelj, B. R. (2017). *Ynnovacyonnyie processy v obrazovanyy y pedagoghycheskaja ynnovatyka* [Innovative processes in education and pedagogical innovation]. Dyrekt-Medya. DOI: 10.23681/455509 (in Russian)
- Oghijenko, O. I. (2016). *Innovacijna dijajnistj vchytelja: terminologhichnyj slovnyk* [Teacher's innovative activity: terminological dictionary]. <http://lib.iitta.gov.ua/705798/1/СЛОВНИК.pdf> (in Ukrainian)
- Poljakov, S. D. (2007). *Pedagoghycheskaja ynnovatyka: ot ydey do praktyky* [Pedagogical innovation: from idea to practice]. Pedagoghycheskyj poysk. (in Russian)
- Popova, O. V. Ponomarjova Gh. F., & Petrychenko L. O. (2009). *Osnovy pedagoghichnoji innovatyky* [Fundamentals of pedagogical innovation]. (in Ukrainian)
- Popova, Y. V. (2008). *Uchebno-metodycheskyj kompleks dyscyplyny "Ynnovatyka v vysshem professionaljnom obrazovanyy"* [Educational and

- methodical complex of the discipline "Innovation in higher professional education"]. *Pedagoghycheskaja ynnovatyka*". (in Russian)
- Saukh, P. Ju. (2012). *Suchasna osvita : portret bez prykras* [Modern education: a portrait without ornaments]. Vyd-vo ZhDU im. I. Franka. (in Ukrainian)
- Stenjakova, N. E. (2013). *Ynnovatsionnyye processy v obrazovanyy* [Innovative processes in education]. Penzenskyj gos. un-t. (in Russian)
- Ukaz Prezydenta Ukrajiny. *Nacionaljna strateghija rozvytku osvity v Ukrajinii na period do 2021 roku* (#344/2013) [National strategy for the development of education in Ukraine until 2021]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text> (in Ukrainian)
- YUsufbekova, N. R. (2010). Pedagogicheskaya innovatika: vzniknovenie i stanovlenie [Pedagogical innovation: emergence and formation]. *Vestnik moskovskogo gorodskogo pedagogicheskogo universiteta. Seriya : Pedagogika i psihologiya*, 4(14). (in Ukrainian)
- Zakon Ukrajiny. *Pro vyshhu osvitu* [About higher education]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (in Ukrainian)
- Zakon Ukrajiny. *Pro osvitu* [About education]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- Amrous, N. (2018). Innovative teaching practices for improving student learning in higher education. *Edulearn18: 10-th international conference on education and new learning technologies*. Book Series EDULEARN Proceedings / Web of Science Categories Education & Educational Research.
- Edeh, N., Ugwoke, E., Anaele, E. (2021). Effects of Innovative Pedagogies on Academic Achievement and Development of 21st-century Skills of Taxation Students in Colleges of Education. *Innovations in education and teaching international*. ROUTLEDGE JOURNALS, England / Web of Science Categories; Education & Educational Research. DOI10.1080/14703297.2021.1919174

- Nicholls, A. (1983). *Managing Educational Innovations*. IND.
- Olelewe, C., Doherty, F., Orji, C. Aneyo, I. (2021). Effects of Innovative Pedagogy Integration in Electrical Installation and Maintenance Works in Enugu and Lagos States Technical Colleges. *INTERNATIONAL JOURNAL OF ELECTRICAL ENGINEERING EDUCATION* / Web of Science Categories Education, Scientific Disciplines Engineering, Electrical & Electronic. DOI10.1177/0020720921997051
- Pangandaman, H., Boloron, R., Lambayong, J., Ergas, M., Raki-in, R., Mai-Alauya, S., Sadang, J., Bangcola, A., Mejia, P., Mukattil, N. (2019). Innovative Classroom Pedagogy in Nursing Education: a Systematic Review. *INTERNATIONAL JOURNAL OF HEALTH MEDICINE AND CURRENT RESEARCH-IJHMCR* / Web of Science Categories; Health Care Sciences & Services. DOI10.22301/IJHMCR.2528-3189.1543
- Uskov, V., Bakken, J. P., Aluri, L., Rachakonda, R., Rayala, N., & Uskova, M. (2018). Smart Pedagogy: Innovative Teaching and Learning Strategies in Engineering Education. *IEEE World Engineering Education Conference (EDUNINE)* / Web of Science Categories Education, Scientific Disciplines.

IRYNA VAKULOVA,

Ukrainian Institute of Arts and Sciences,
Bucha, Ukraine

i.vakulova.asp@kubg.edu.ua, ORCID iD 0000-0002-7123-5646

EDUCATIONAL INNOVATION AS A SUBJECT OF STUDY BY UKRAINIAN AND FOREIGN SCHOLARS

World globalization processes require changes in all spheres of human life, especially in the education system. Total innovativeness becomes one of the main features of modern specialist's worldview. Therefore, the central project of the modern education is to educate an "innovative person", an individual with a high adaptive and innovative potential, with developed critical and divergent thinking, capable of non-standard solutions and active creative search. At the same time, modernization of education contributes to the emergence of new terminology and

requires comprehension of innovative processes in pedagogical theory. Thus, the purpose of the article is to define the essence of the definition "educational innovation" in the studies of Ukrainian and foreign scientists, to find common and specific in the reasoning of researchers on this phenomenon. In addition, the article determines the prerequisites of the innovation process in Ukraine and the need to implement educational innovations in world practice. Summarizing the scientific views on the essence of the educational innovation defined that the research area of educational innovation are: the laws and regularities of all aspects of the educational innovation process, mechanisms of change management states of education and the relationship between past acquired teaching experience and the design of future educational innovation processes; reorganization of the educational process in particular and the impact on the development of the educational system as a whole; the process of updating the relationship of subjects of education in innovative cooperation; preparing young people for future professional innovative activities, etc. In addition, the relevance of the definition of "educational innovation" and the dynamism of the formation of this definition were established; the procedural nature of the essence, the presence of the personal factor of educational innovation and its value as a necessary component of pedagogical and social development were determined. And also the article determines the main tasks of educational innovation as a science. It is proved that educational innovation, exercising direct influence on all participants of the innovation process, is a theoretical foundation for effective changes in the educational system in general.

Keywords: *innovation, innovation processes, innovation of the educational process, innovativeness, educational innovation*

ИРИНА ВАКУЛОВА,

Украинский гуманитарный институт,

г. Буча, Украина

i.vakulova.asp@kubg.edu.ua, ORCID iD 0000-0002-7123-5646

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ИННОВАТИКА КАК ПРЕДМЕТ ИССЛЕДОВАНИЯ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ И ЗАРУБЕЖНЫХ УЧЕНЫХ

Процессы мировой глобализации вносят существенные коррективы в современную систему образования. Вместе с тем, модернизация образования способствует появлению новой терминологии и требует глубокого осмысления инновационных процессов в педагогической теории. Поэтому, в соответствии с целями данного исследования, в статье определена сущность дефиниции «педагогическая инноватика» в научных работах отечественных и зарубежных ученых, выявлено общее и

специфическое в рассуждениях исследователей о данном феномене. В частности, установлено актуальность определения понятия «педагогическая инноватика» и динамичность образования данной дефиниции; определены процессуальность сущности, наличие личностного фактора педагогической инноватики и ее ценность как неперменной составляющей педагогического и общественного развития; указаны сферы исследования педагогической инноватики и ее первоочередные задачи как науки. Кроме того, названы предпосылки инноватизации образовательного процесса в Украине и необходимость внедрения образовательных инноваций в мировой практике. Доказано, что педагогическая инноватика, осуществляя непосредственное влияние на всех участников инновационного процесса, служит теоретическим фундаментом для эффективных изменений образовательной системы в целом.

Ключевые слова: *инноватика, инновационные процессы, инновационность, педагогическая инноватика, педагогическая новация*

Стаття надійшла до редакції 15.09.2021

Прийнято до друку 25.11.2021